

Europese Parlementsverkiezingen peiling april 2024

Rapport Ipsos I&O

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2024/093

Datum

23 april 2024

Auteurs

Maartje van de Koppel
Asher van der Schelde
Peter Kanne

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

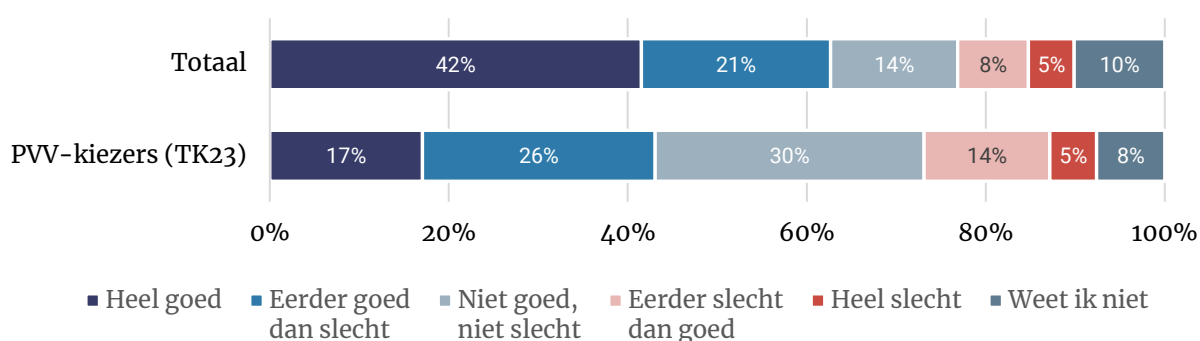
	Opgeven Nexit schaadt PVV nauwelijks	4
1	Verwachte opkomst	8
2	Zetelpeiling EP	9
2.1	Wat als meer mensen gaan stemmen?	11
2.2	Overgang TK23 naar EP24	14
3	Lidmaatschap EU: goede of slechte zaak?	17
3.1	Lidmaatschap EU breed gesteund	17
3.2	Nexit en PVV	18
4	Onderzoeksverantwoording	20

Opgeven Nexit schaadt PVV nauwelijks

Peiling Ipsos I&O m.b.t. EP-verkiezingen

Begin april maakte de PVV bekend niet meer uit de Europese Unie te willen stappen. ‘Intensieve economische samenwerking is in ons belang’ stelt de partij van Wilders in het EP-verkiezingsprogramma, en ‘we zullen keihard werken om de Unie van binnenuit te veranderen’.¹ Nederlandse kiezers staan positief tegenover het loslaten van het Nexit-standpunt (63% noemt het positief). Ook kiezers die in 2023 op de PVV stemden oordelen mild: 43 procent is positief en 30 procent neutraal. Een relatief klein deel – 19 procent – noemt het slecht.

Figuur 1: Wat vindt u ervan dat de PVV niet meer pleit voor een Nexit (het verlaten van de EU door Nederland)? Basis: allen (2.138) en kiezers die bij TK23 PVV stemden (n = 433).

Ook kiezers die PVV zeggen te gaan stemmen bij de Europees Parlementsverkiezingen denken er ongeveer zo over (45% positief, 24% negatief). Dit blijkt uit onderzoek dat Ipsos I&O op eigen initiatief uitvoerde van 12 tot 15 april 2024. In totaal werkten 2.138 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel.

Nederlands EU-lidmaatschap breed gesteund

Dat deze switch van Geert Wilders overwegend positief wordt ontvangen is niet verwonderlijk. Zes op de tien Nederlanders (60%) vinden het een goede zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie. Eén op tien (11%) vindt het een slechte zaak, de rest staat er neutraal tegenover of weet het niet. PVV-kiezers vinden het EU-lidmaatschap weliswaar het vaakst een slechte zaak (32%), maar vaker nog staan zij er neutraal tegenover (39%) en een kwart is juist positief over het lidmaatschap.

In recent ander Ipsos I&O-onderzoek (maart '24) zagen we al dat er onder Nederlandse kiezers weinig animo is voor een Nexit. Twee op drie burgers (67%) zeiden bij een eventueel referendum te gaan stemmen vóór Nederland in de EU. Zeventien procent zou wel uit de EU willen vertrekken. Nog eens 5 procent zegt niet te gaan stemmen, 12 procent weet het niet. Onder PVV-kiezers lag de steun voor een Nexit wel hoger: in maart zei 45 procent bij een referendum te stemmen voor vertrek uit de Unie.²

¹ Zie: [PVV-Verkiezingsprogramma-EP-2024.pdf](#)

² Ipsos I&O i.o.v. Binnenlands Bestuur (april 2024): [De Europese Unie, burgers en lokale bestuurders: een verstandshuwelijk - Ipsos I&O \(ioresearch.nl\)](#)

PVV en GroenLinks-PvdA aan kop, VVD volgt op afstand

Het nieuwe EU-standpunt van de PVV lijkt haar electorale positie, in de aanloop naar de Europese Parlementsverkiezingen van 6 juni, niet of nauwelijks te schaden. Van de kiesgerechtigden die zeggen te gaan stemmen, zegt ruim één op vijf (22%) voor de PVV te kiezen. Daarmee zou de PVV goed zijn voor 8 virtuele zetels in het Europees Parlement, waarmee ze ongeveer even goed scoort als in februari (eveneens 22%, 9 zetels) en maart (25%, 10 zetels). Aangezien de PVV momenteel geen zetels in het Europees Parlement heeft,³ zou de partij in één klap de grootste Nederlandse partij kunnen worden.

Tabel 1: Zetelpeiling Europees parlementsverkiezingen

“Op welke partij denkt u dan te gaan stemmen bij de Europees Parlementsverkiezingen?”

Basis: zou zeker of waarschijnlijk gaan stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.504)

	UITSLAG EP19		Peiling februari ⁴		Peiling maart ⁵		Peiling april			Verskil +/-
	%	Zetels	%	Zetels	%	Zetels	%	Zetels	Marge (%)	EP19
PVV	3,5%	0	22,4%	9	25,1%	10	22,0%	8	(19,6; 24,4)	+8
GL-PvdA ⁶	29,9%	9	16,0%	6	18,6%	7	18,7%	7	(16,4; 21)	-2
PvdA	19,0%	6	-	-	-	-	-	-		
GroenLinks	10,9%	3	-	-	-	-	-	-		
VVD	14,6%	4	12,7%	5	14,1%	5	12,6%	5	(10,7; 14,5)	+1
D66	7,1%	2	6,0%	2	7,0%	2	7,8%	3	(6,2; 9,4)	+1
CDA	12,3%	4	5,6%	2	5,5%	2	5,4%	2	(4,1; 6,7)	-2
Volt	1,9%	0	4,9%	2	5,2%	2	4,7%	1	(3,5; 5,9)	+1
PvdD	4,0%	1	3,7%	1	4,0%	1	4,6%	1	(3,4; 5,8)	0
BBB	-	-	4,5%	1	3,9%	1	4,3%	1	(3,1; 5,5)	+1
SGP ⁷	-	-	2,6%	0	3,8%	1	3,3%	1	(2,3; 4,3)	0
CU	-	-	2,4%	0	3,1%	0	3,0%	0	(2; 4)	-1
CU - SGP	6,8%	2	-	-	-	-	-	-		
NSC	-	-	4,7%	2	3,1%	0	4,2%	1	(3; 5,4)	+1
FvD	11,0%	3	2,3%	0	3,0%	0	3,1%	0	(2,1; 4,1)	-3
SP	3,4%	0	3,2%	1	2,9%	0	3,6%	1	(2,5; 4,7)	+1
JA21	-	-	1,0%	0	1,0%	0	1,1%	0	(0,5; 1,7)	0
DENK	1,1%	0	-	-	-	-	-	-		-
50PLUS	3,9%	1	-	-	-	-	-	-		-1
Anders	0,5%	0	8,8%	0			1,6%	0		
Totaal	100%	26	100	31	100	31	100	31		

³ PVV haalde bij de EP-verkiezingen van 2019 geen zetel, maar kreeg door de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de EU een zetel toegekend. PVV-Europarlementariër Marcel de Graaff stapte echter begin 2022 over naar Forum voor Democratie.

⁴ Bron: Ipsos i.o.v. Euronews, veldwerk eind februari 2024

⁵ Correctie: in de rapportage van maart zijn de zetels voor PVV (toen 9 zetels) en VVD (5 zetels) verkeerd gerapporteerd vanwege een fout in de berekening van de restzetels. Hier zijn de juiste zetelaantallen weergegeven.

⁶ In 2019 deden SGP en CU samen mee.

⁷ In 2019 deden PvdA en GL apart mee.

Als we kijken naar waarom mensen op 6 juni op de PVV willen stemmen, lijkt het erop dat Wilders met zijn veranderde EU-standpunt dicht bij de motieven van zijn achterban zit. Zijn kiezers hopen dat de PVV kan bijdragen aan het verkleinen van de macht van Europa. Zij zien de PVV als een partij die ‘durft op te komen voor Nederlanders’, ook in Europa. Een PVV-kiezer verwoordt het zo:

“Van binnenuit de macht van Europa te verkleinen. Nederland moet zelf beslissingen die voor ons land belangrijk zijn kunnen nemen en niet teruggefloten worden door Europa.”

Het verminderen van immigratie is – net als bij de landelijke verkiezingen – een veelgenoemd argument om op de PVV te stemmen. PVV-kiezers zien in dat dat ook via de EU kan: “Om vanuit Europa te werken aan de komst van minder migranten.”

GroenLinks-PvdA op gelijke hoogte

Op ongeveer gelijke hoogte met de PVV (de verschillen zijn niet statistisch significant) staat GroenLinks-PvdA met 7 virtuele zetels (19% van de kiezers die zeggen te gaan stemmen), wat voor de twee samenwerkende partijen samen een verlies van 2 zetels zou betekenen – in 2019 haalde PvdA 6 zetels en GroenLinks 3, toen apart van elkaar.

De VVD volgt op enige afstand met 5 zetels (13%). NSC haalde vorige maand net geen zetel, maar komt nu op 1 virtuele zetel.

Veel is nog onzeker en opkomst kan bepalend zijn...

Ook deze peiling is omgeven door onzekerheid. De Europese verkiezingen leven nog niet erg onder de kiezers en degenen die zeggen te gaan stemmen weten in een kwart van de gevallen (24%) nog niet waarop.

Bij de Europese verkiezingen ligt de opkomst doorgaans rond de 40 procent en de verwachting is dat dit aankomende juni niet (veel) anders zal zijn. Voor het Europees Parlement gaan dus beduidend minder mensen stemmen dan afgelopen november voor de Tweede Kamer het geval was (toen ging 77% naar de stembus). Vooral PVV-kiezers uit 2023 zijn nu minder enthousiast dan gemiddeld om in juni te gaan stemmen (dat was in februari en maart ook al het geval).

Deze relatief lage opkomstintentie suggereert dat met name de PVV nog veel zou kunnen profiteren van een hogere opkomst, als de partij haar kiezers uit november kan overtuigen om nu ook naar de stembus te gaan.

...en daar kunnen alle partijen van profiteren (of onder lijden)

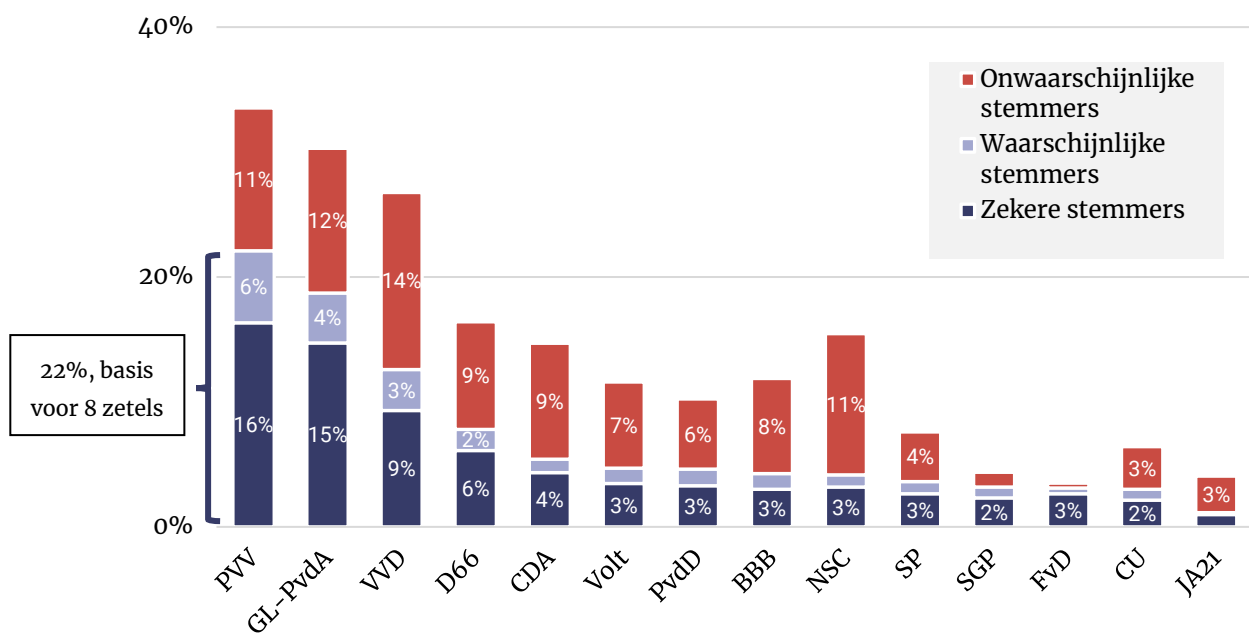
De PVV heeft inderdaad nog potentieel onder kiezers die nu zeggen ‘waarschijnlijk niet’ te gaan stemmen bij de Europees Parlementsverkiezingen of dat nog niet weten – onwaarschijnlijke stemmers. Circa een vijfde (19%) van de onwaarschijnlijke stemmers zou – als ze wel zouden gaan stemmen – op de PVV stemmen. Maar het potentieel voor GL-PvdA en NSC is even groot (beide ook 19%), en voor VVD zelfs nog iets groter (24%).

Onderstaande figuur vat het potentieel van de partijen samen onder 1) kiezers die zeker zeggen te gaan stemmen voor het Europees Parlement (zekere stemmers) 2) kiezers die waarschijnlijk gaan stemmen (waarschijnlijke stemmers), en 3) kiezers die dat waarschijnlijk niet doen of nog niet weten (onwaarschijnlijke stemmers).

Ook hier zien we dat niet alleen de PVV, maar ook andere partijen er nog van kunnen profiteren om extra kiezers naar de stembus te krijgen. Vooral bij NSC is verschil tussen de steun onder zekere en waarschijnlijke stemmers en onwaarschijnlijke stemmers groot.

Figuur 2: Partijvoorkeur voor EP (in %) naar voorgenomen opkomst

'Op welke partij denkt u dan te gaan stemmen?' en 'Als u (wel) zou stemmen, welke partij of partijen zouden voor u in aanmerking komen?' Basis: stemt zeker (n = 1.082), stemt waarschijnlijk (n = 422) en stemt waarschijnlijk niet of weet nog niet (n = 446).

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 12 april tot maandagochtend 15 april 2024. Er was geen opdrachtgever. In totaal werkten 2.138 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 86 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

1 Verwachte opkomst

Bij de vorige Europese Parlementsverkiezingen (in 2019) ging 42 procent van de Nederlandse kiezers naar de stembus, beduidend minder dan de 77 procent die voor de laatste Tweede Kamerverkiezingen haar stem uitbracht. De Europese verkiezingen zijn in Nederland – ook in eerdere jaren – de verkiezingen met de laagste opkomst.

Er is momenteel geen indicatie dat de opkomst voor de aanstaande EP-verkiezingen hoger of lager zal zijn dan voorheen. Momenteel zegt 50 procent van de kiesgerechtigden in juni ‘zeker’ naar de stembus te gaan. Dat is vergelijkbaar met 2019: destijds een maand voor de verkiezingen (2019) zei 54 procent ‘zeker’ te gaan stemmen; 42 procent bracht ook daadwerkelijk een stem uit. De opkomstintentie die we nu zien is een overschatting (en geen voorspelling van de opkomst), aangezien degenen die aan onze onderzoeken meedoen meer geneigd zijn te gaan stemmen.

Tabel 1.1: Opkomstintentie en werkelijke opkomst bij Europese Parlementsverkiezingen

‘Bent u van plan op (...) te gaan stemmen voor het Europees Parlement?’ Basis: allen (n = 2.138).

	1979	1984	1989	1994	1999	2004	2009	2014	2019	Maart 2024	April 2024
‘Zeker’ van plan te gaan stemmen	*	*	*	*	*	*	*	*	54%	52%	50%
Opkomst in Nederland ⁸	58%	51%	48%	36%	30%	39%	37%	37%	42%	*	*

Naast de groep van 50 procent die ‘zeker’ zegt te gaan stemmen, zegt 21 procent dat ‘waarschijnlijk wel’ te gaan doen. Zes procent gaat ‘waarschijnlijk niet’ en 8 procent ‘zeker niet’. De rest (14%) weet het nog niet.

⁸ Bron: <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/nl/opkomst/>

2 Zetelpeiling EP

Onder kiezers die 6 juni naar eigen zeggen ‘zeker’ of ‘waarschijnlijk’ naar de stembus gaan, zou ruim één op vijf (22%) PVV stemmen. Daarmee is de PVV goed voor 8 virtuele zetels in het Europees Parlement, waarmee ze ongeveer even goed scoort als in februari en maart. Aangezien de PVV momenteel geen zetels in het Europees Parlement heeft,⁹ zou de partij in één klap flinke winst behalen. Op ongeveer gelijke hoogte met PVV staat GroenLinks-PvdA met 7 virtuele zetels (19%), wat voor de twee samenwerkende partijen samen een verlies van 2 zetels zou betekenen – in 2019 haalde PvdA 6 zetels en GroenLinks 3, toen apart van elkaar. Op enige afstand volgt VVD met 5 zetels (13%). NSC haalde vorige maand net geen virtuele zetel, maar komt nu op 1 zetel.

Tabel 2.1: Zetelpeiling Europees parlamentsverkiezingen

“Op welke partij denkt u dan te gaan stemmen bij de Europees Parlamentsverkiezingen?”

Basis: zou zeker of waarschijnlijk gaan stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.504)

	UITSLAG EP19		Peiling februari ¹⁰		Peiling maart ¹¹		Peiling april			Vershil +/-
	%	Zetels	%	Zetels	%	Zetels	%	Zetels	Marge (%)	EP19
PVV	3,5%	0	22,4%	9	25,1%	10	22,0%	8	(19,6; 24,4)	+8
GL-PvdA ¹²	29,9%	9	16,0%	6	18,6%	7	18,7%	7	(16,4; 21)	-2
PvdA	19,0%	6	-	-	-	-	-	-		
GroenLinks	10,9%	3	-	-	-	-	-	-		
VVD	14,6%	4	12,7%	5	14,1%	5	12,6%	5	(10,7; 14,5)	+1
D66	7,1%	2	6,0%	2	7,0%	2	7,8%	3	(6,2; 9,4)	+1
CDA	12,3%	4	5,6%	2	5,5%	2	5,4%	2	(4,1; 6,7)	-2
Volt	1,9%	0	4,9%	2	5,2%	2	4,7%	1	(3,5; 5,9)	+1
PvdD	4,0%	1	3,7%	1	4,0%	1	4,6%	1	(3,4; 5,8)	0
BBB	-	-	4,5%	1	3,9%	1	4,3%	1	(3,1; 5,5)	+1
SGP ¹³	-	-	2,6%	0	3,8%	1	3,3%	1	(2,3; 4,3)	0
CU	-	-	2,4%	0	3,1%	0	3,0%	0	(2; 4)	-1
CU - SGP	6,8%	2	-	-	-	-	-	-		
NSC	-	-	4,7%	2	3,1%	0	4,2%	1	(3; 5,4)	+1
FvD	11,0%	3	2,3%	0	3,0%	0	3,1%	0	(2,1; 4,1)	-3
SP	3,4%	0	3,2%	1	2,9%	0	3,6%	1	(2,5; 4,7)	+1
JA21	-	-	1,0%	0	1,0%	0	1,1%	0	(0,5; 1,7)	0
DENK	1,1%	0	-	-	-	-	-	-		-
50PLUS	3,9%	1	-	-	-	-	-	-		-1
Anders	0,5%	0	8,8%	0			1,6%	0		
Totaal	100%	26	100	31	100	31	100	31		

⁹ PVV haalde bij de EP-verkiezingen van 2019 geen zetel, maar kreeg door de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de EU een zetel toegekend. PVV-Europarlementariër Marcel de Graaff stapte echter begin 2022 over naar Forum voor Democratie.

¹⁰ Bron: Ipsos i.o.v. Euronews, veldwerk eind februari 2024

¹¹ Correctie: in de rapportage van maart zijn de zetels voor PVV (toen 9 zetels) en VVD (5 zetels) verkeerd gerapporteerd vanwege een fout in de berekening van de restzetels. Hier zijn de juiste zetelaantallen weergegeven.

¹² In 2019 deden SGP en CU samen mee.

¹³ In 2019 deden PvdA en GL apart mee.

Kiesdrempel & restzetels

De kiesdrempel ligt op 3,22 procent. Een aantal partijen (CU, FVD) zit daar in deze zetelpeiling net onder, anderen net boven (SGP, SP, NSC, BBB). Voor al deze partijen zal het nog spannend worden of ze daadwerkelijk een zetel in het Europees Parlement halen.

Verder is in dit verband relevant dat er veel restzetels te verdelen zijn als meerdere partijen net onder de kiesdrempel uitkomen. Bij NSC is te zien wat de consequenties daarvan kunnen zijn: in februari haalde NSC 4,7 procent – goed voor 2 virtuele zetels dankzij een restzetel –, in maart 0 virtuele zetels met 3,1 procent en nu in april 1 virtuele zetel met 4,2 procent. Ook de verschuiving die we tussen maart en april bij de PVV zien – van 10 naar 8 zetels – is ten dele te verklaren uit het feit dat nu meer partijen net de kiesdrempel halen (in percentages is de verandering beperkt, van 25% in maart naar 22% nu).

2.1 Wat als meer mensen gaan stemmen?

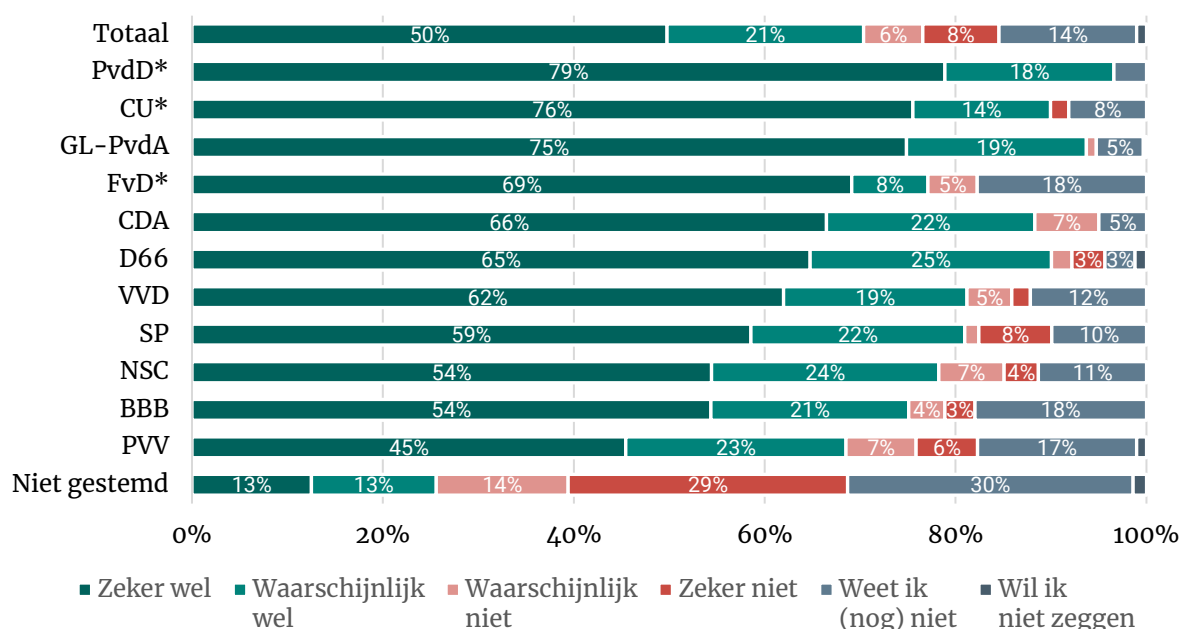
Gemiddeld zegt 50 procent van de kiesgerechtigden dus ‘zeker’ te gaan stemmen (zie tabel 1.1.). Gegeven dat de groep niet-stemmers bij de Europese verkiezingen over het algemeen groot is, kan het voor de uitslag nog een belangrijke factor worden of partijen meer kiezers kunnen mobiliseren om te gaan stemmen. Wat zou daarvan eventueel het effect kunnen zijn?

Figuur 2.1 laat zien dat niet alle kiezersgroepen even graag naar de stembus gaan voor de Europese verkiezingen. Kiezers die in november 2023 op Partij voor de Dieren (79%), ChristenUnie (76%) en GroenLinks-PvdA (75%) stemden zeggen in overgrote meerderheid in juni ‘zeker’ ook naar de stembus te gaan. De opkomstintentie onder kiezers van PVV (45% ‘zeker wel’) is juist relatief laag.

Niet-stemmers uit november (TK) zijn meestal ook niet van plan voor het Europese Parlement te stemmen: slechts dertien procent van hen zegt dat zeker wel te gaan doen.

Figuur 2.1: Opkomstintentie bij Europese Parlementsverkiezingen, naar stem bij TK23

‘Bent u van plan op (...) te gaan stemmen voor het Europees Parlement?’ Basis: allen (n = 2.138).

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50). SGP, Volt en JA21 komen niet in de figuur voor omdat minder dan 30 waarnemingen zijn gerealiseerd.

Ook de afgelopen twee maanden was de opkomstintentie al het laagst onder PVV-stemmers. Tussen april en februari nam deze ook niet significant toe.

Tabel 2.2: Opkomstintentie in februari, maart en april 2024, naar stem bij TK23 (% zeker stemmen voor EP)

‘Bent u van plan op (...) te gaan stemmen voor het Europees Parlement?’ Basis: allen (n = 2.138).

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA	SP	PvdD*	CU*	Niet gest.
Apr.	50%	45%	75%	62%	54%	65%	54%	66%	59%	79%	76%	13%
Mrt.	52%	48%	78%	60%	51%	67%	56%	67%	52%	60%	70%	14%
Feb.	51%	42%	71%	57%	52%	74%	54%	70%	63%	76%	68%	10%

In november 2023 zagen we dat de PVV erin slaagde kiezers die in 2021 niet opkwamen naar de stembus te krijgen. Gegeven dat de opkomstintentie onder kiezers die al eens eerder PVV stemden nu relatief laag is, kan de partij dan nog veel winnen door meer kiezers naar de stembus te krijgen?

De PVV heeft zeker nog potentieel onder kiezers die nu zeggen ‘waarschijnlijk niet’ voor het Europees Parlement te stemmen of dat nog niet weten. Ongeveer een vijfde (19%) van deze groep zegt nu voor PVV te stemmen, als zij toch naar de stembus zouden gaan. Maar het potentieel voor GL-PvdA en NSC is onder deze groep even groot (ook beide 19%), en voor VVD zelfs nog iets groter (24%).

Ruim de helft (58%) van de kiezers die in november PVV stemden maar nu niet van plan zijn om te stemmen, geeft nu weer eerste voorkeur aan PVV. Onder andere partijen ligt dat veelal hoger. Alleen NSC-kiezers uit 2023 die ‘waarschijnlijk niet’ gaan stemmen, geven minder vaak voorkeur aan deze partij.

Tabel 2.3: EP-partijvoorkeur van kiezers die ‘waarschijnlijk niet’ stemmen of dat nog niet weten

‘Als u (wel) zou stemmen, welke partij of partijen zouden voor u in aanmerking komen?’

Basis: gaat waarschijnlijk niet stemmen voor EP of weet het nog niet (n = 476).

EP-voorkeur, als men wel zou stemmen	Gestemd bij TK23						
	Totaal	PVV	GL-PvdA*	VVD	NSC	D66*	Niet gestemd
VVD	24%	22%	4%	68%	25%	26%	12%
PVV	19%	58%	0%	23%	14%	4%	12%
GL-PvdA	19%	4%	73%	6%	7%	54%	12%
NSC	19%	17%	8%	17%	46%	18%	11%
CDA	16%	14%	22%	20%	24%	3%	8%
D66	14%	6%	47%	16%	7%	71%	3%
BBB	13%	25%	0%	20%	8%	4%	10%
Volt	12%	4%	40%	7%	6%	38%	7%
PvdD	9%	1%	41%	3%	0%	16%	8%
SP	7%	7%	16%	2%	7%	6%	2%
CU	6%	3%	6%	0%	9%	0%	7%
JA21	5%	16%	0%	7%	3%	0%	2%
DENK	2%	2%	0%	0%	0%	0%	1%
SGP	2%	5%	0%	0%	0%	0%	1%
FvD	1%	0%	0%	1%	0%	0%	3%
Andere partij	1%	0%	3%	1%	2%	0%	1%
Weet ik (nog) niet	34%	31%	24%	20%	35%	21%	48%
n =	476	75	36	79	87	32	79

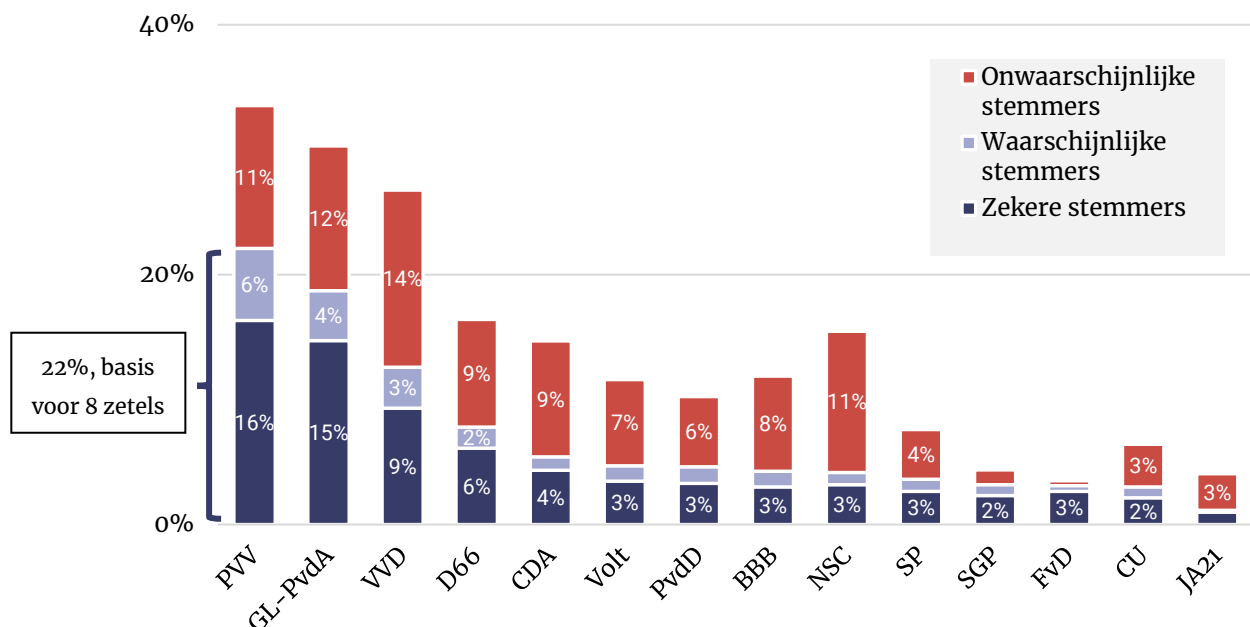
*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50). Overige partijen komen niet in de tabel voor omdat minder dan 30 waarnemingen zijn gerealiseerd.

Figuur 2.2 vat het potentieel van de partijen samen onder 1) kiezers die zeker zeggen te gaan stemmen voor het Europees Parlement (zekere stemmers) 2) kiezers die waarschijnlijk gaan stemmen (waarschijnlijke stemmers), en 3) kiezers die dat waarschijnlijk niet doen of nog niet weten (onwaarschijnlijke stemmers).

Ook hier zien we dat niet alleen de PVV, maar ook andere partijen er nog van kunnen profiteren om extra kiezers naar de stembus te krijgen. Vooral bij NSC is verschil tussen de steun onder zekere en waarschijnlijke stemmers en onwaarschijnlijke stemmers groot: onder zekere en waarschijnlijke stemmers krijgt NSC 4 procent van de steun, in het geval van maximale opkomst (dat wil zeggen, alle onwaarschijnlijke stemmers gaan ook naar de stembus) komt daar nog eens 11 procent bij.

Figuur 2.2: Partijvoorkeur voor EP (in %) naar voorgenomen opkomst

‘Op welke partij denkt u dan te gaan stemmen?’ en ‘Als u (wel) zou stemmen, welke partij of partijen zouden voor u in aanmerking komen?’ Basis: stemt zeker (n = 1.082), stemt waarschijnlijk (n = 422) en stemt waarschijnlijk niet of weet nog niet (n = 446).

Niet getoond in de figuur is dat veel kiezers nog niet weten wat zij gaan stemmen. Onder zekere en waarschijnlijke stemmers heeft een kwart (24%) nog geen keuze gemaakt, onder onwaarschijnlijke stemmers is dat 17 procent.

2.2 Overgang TK23 naar EP24

NSC slecht in staat kiezers vast te houden

Figuur 2.1 liet al zien dat niet iedereen die in november naar de stembus ging nu ook van plan is om voor het Europees Parlement te stemmen, en dat dat per kiezersgroep flink kan verschillen. Tabel 2.3 toonde de voorkeuren van verschillende kiezers die niet van plan zijn te gaan stemmen. Onderstaande tabel 2.4 laat deze voorkeuren zien voor kiezers die wel van plan zijn te gaan stemmen – welke bewegingen zien we sinds november?

Van drie partijen die in november als grootste uit de bus kwamen – PVV, GroenLinks-PvdA en VVD – zijn de eerste twee het best in staat om hun kiezers vast te houden. Circa twee derde van hen wil in juni weer op dezelfde partij stemmen.

Voor kiezers van de VVD geldt dat voor slechts 53 procent; een groot deel (39%) weet nog niet wat in juni te stemmen. Ook voor kiezers van D66, BBB en SP geldt dat ongeveer de helft weer op dezelfde partij zou stemmen.

Van de NSC-kiezers uit 2023 zegt op dit moment slechts 23 procent opnieuw op de partij te stemmen. Velen (36%) hebben nu geen voorkeur, plukjes kiezers willen overstappen naar met name PVV, CDA en D66.

Tabel 2.4: Switchgedrag sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 (in %)

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.504).

Stem-voorkeur	Gestemd bij TK23												Niet gestemd
	To-taal	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA	SP*	PvdD*	FvD*	CU*	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
PVV	17	67	0	9	6		12		11		8	2	8
GL-PvdA	14		71	1	4	5			2	12	3	2	14
VVD	9	4		52	3	1	2						9
D66	6	1	3	1	5	50	1	3	3	4			2
CDA	4	0		3	7	3		68					4
Volt	4		6	3	1	3		4		3			4
PvdD	3	1	4	0	3			1	2	66			5
SP	3	0	0		3		1		51	4			8
BBB	3	3		1	4		49						2
NSC	3		1		23	1						2	3
FvD	2	2									85		3
CU	2	1		1	1			3				83	2
SGP	2	0						2			4		2
JA21	1	2		0					2				1
50PLUS	0	1			0		1						1
Piraten	0				1								
Groenen	0								2				
BVNL													
Weet ik (nog) niet	16	14	28	39	36	32	19	28	16	12		11	28

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50). SGP, Volt en JA21 komen niet in de figuur voor omdat minder dan 30 waarnemingen zijn gerealiseerd.

Waarom stemmen kiezers op PVV?

De PVV staat in deze peiling op acht virtuele zetels. Kiezers hopen dat de PVV kan bijdragen aan het verkleinen van de macht van Europa. Zij zien de PVV als een partij ‘durft op te komen voor Nederlanders’, ook in Europa. Ook het verminderen van immigratie is – net als bij de landelijke verkiezingen – een veelgenoemd argument om op PVV te stemmen. Sommige kiezers zien daar ook op Europees niveau mogelijkheden voor.

“Van binnenuit de macht van Europa te verkleinen. Nederland moet zelf beslissingen, die voor ons land belangrijk zijn kunnen nemen en niet teruggefloten worden door Europa.”

- Zou nu voor EP op PVV stemmen

“Tegen verdere Europese integratie, stoppen van de asielstroom”

- Zou nu voor EP op PVV stemmen

“Ik vind dat Wilders op komt voor de Nederlanders. Iemand die zich ook eerlijk durft uit te spreken”

- Zou nu voor EP op PVV stemmen

“Om vanuit Europa te werken aan de komst van minder migranten.”

- Zou nu voor EP op PVV stemmen

De PVV pleit in haar verkiezingsprogramma voor de Europese Unie – in tegenstelling tot eerdere jaren – niet langer voor een Nexit. Dit PVV-standpunt wordt – in een toelichting door PVV-kiezers, waarom ze PVV willen stemmen – vrijwel niet genoemd.

Waarom stemmen kiezers op GroenLinks-PvdA?

GroenLinks-PvdA staat in deze peiling samen met de PVV aan kop, met 7 virtuele zetels. Toch zou dat flink verlies in steun betekenen ten opzichte van de uitslag van 2019, toen de partijen opgeteld 30 procent van de stemmen haalden (peiling april: 19%). Dat lag vooral aan de goede uitslag van PvdA, die in zijn eentje 6 zetels haalde.

Vergelijken met november 2023 houdt GroenLinks-PvdA haar steun aardig goed vast; 71 procent zegt in juni weer voor de partij te stemmen. Deze kiezers wijzen op zowel de sociale als groene standpunten van de partij en hopen dat GroenLinks-PvdA in Europa een milieubewust en pro-Europees geluid kan laten horen.

“Het linkse denken. Sociaal zijn, omzien naar de ander.”

- Zou nu voor EP op GroenLinks-PvdA stemmen

“Europabreed klimaatproblematiek aanpakken.”

- Zou nu voor EP op GroenLinks-PvdA stemmen

Waarom stappen NSC-kiezers over?

In november haalde NSC 20 zetels in de Tweede Kamer, maar voor de Europees Parlementsverkiezingen dreigt de partij een flink deel van de steun kwijt te raken. Virtueel heeft de partij nu 1 van de 31 zetels in het Europees Parlement. Kiezers die sinds november van hun voorkeur voor NSC zijn afgestapt refereren aan de kabinetsformatie: kiezers nemen de partij een ‘twijfelende houding’ kwalijk. Anderen zijn teleurgesteld in het gebrek aan enthousiasme bij de partij om met de PVV samen te werken in een nieuw kabinet.

In eerder onderzoek zagen we ook dat kiezers juist NSC veroordeelden omdat zij mogelijk willen samenwerken met PVV, maar dat wordt nu niet genoemd.

Verder is onduidelijkheid over het Europese programma en de capaciteiten van eventuele volksvertegenwoordigers in Europa is voor kiezers een reden om een stem op NSC momenteel af te houden.

“Zwabberend onzekere beeldvorming.”

- Weet nog niet waarop te stemmen voor EP

“Teleurgesteld in hoe moeilijk NSC doet over samenwerken met PVV.”

- Weet nog niet waarop te stemmen voor EP

“Stemmen op de PVV is een signaal, een proteststem. De NSC is in Europees verband niet te duiden.”

- Zou nu voor EP op PVV stemmen

“VVD heeft voldoende capabele leden beschikbaar. NSC zal eerst kader moeten opbouwen.”

- Zou nu voor EP op VVD stemmen

Waarom stappen VVD-kiezers over?

Ook VVD slaagt er relatief slecht om kiezers die in november 2023 VVD stemden voor de Europese verkiezingen vast te houden. Ook ten opzichte van de uitslag van 2019 staat de partij nu op een licht percentueel verlies (EP19: 14,6%, peiling april: 12,6%. Dit vertaalt zich momenteel niet in virtueel zetelverlies omdat het aantal Nederlandse EP-zetels sinds 2019 is uitgebreid). Kiezers die nu geen voorkeur meer hebben voor PVV zeggen teleurgesteld te zijn in de partij en de opstelling in de formatie, veelal omdat de VVD volgens hen onvoldoende enthousiast is om met de PVV te regeren. Anderen stappen over naar PVV (9% van degenen die in november VVD stemden) omdat zij een rechtser en euro-kritischer geluid willen horen in Europa. Een klein aantal kiezers dat overstapt naar D66, Volt en GroenLinks-PvdA (5% in totaal) vindt de VVD juist onvoldoende EU-georiënteerd.

“Het is heel belangrijk aan te geven dat Nederland een stevigere leiding nodig heeft die voor onze normen en waarden opkomt en alle profiteurs en niet aangepaste import, woke, stevig aanpakt.”

- Zou nu voor EP op PVV stemmen

“Omdat Yesilgöz niet wilde regeren.”

- Zou nu voor EP op PVV stemmen

“Volt kijkt meer naar het bredere plaatje als Europese Unie om bepaalde problemen aan te pakken. Terwijl de VVD naar mijn idee landelijke politiek bedrijft in Europa.”

- Zou nu voor EP op Volt stemmen

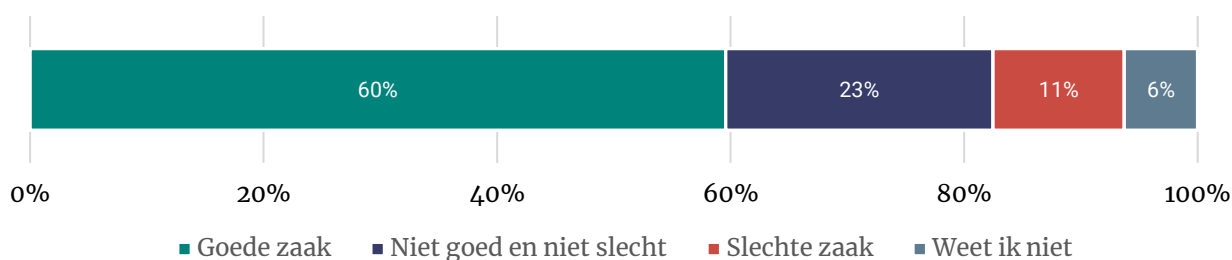

3 Lidmaatschap EU: goede of slechte zaak?

3.1 Lidmaatschap EU breed gesteund

Over het algemeen vinden Nederlanders het een goede zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie. Zestig procent vindt dat; één op tien (11%) vindt het slechte zaak.

Figuur 3.1: Vindt u het over het algemeen een goede of slechte zaak dat Nederland lid is van de Europese Unie? Basis: allen (2.138)

PVV-kiezers zien het EU-lidmaatschap het minst vaak als een goede zaak (25%). Een groter aandeel (32%) kijkt negatief naar het feit dat Nederland lid is van de EU. Een flink deel (39%) noemt het niet goed, maar ook niet slecht. Ook kiezers van de SGP zijn weinig positief over de EU.

Links-progressieve kiezers en kiezers van VVD en CDA vinden juist in overgrote meerderheid het lidmaatschap van de EU wel een goede zaak.

Tabel 3.1: Lidmaatschap EU goede of slechte zaak, naar huidige EP-partijvoorkeur

	To-taal	Volt*	D66	GL-PvdA	VVD	CDA	PvdD*	CU*	NSC	BBB	SP*	SGP*	PVV
Goede zaak	60%	100%	94%	92%	88%	89%	79%	71%	66%	56%	54%	33%	25%
Niet goed en niet slecht	23%		2%	7%	11%	8%	15%	20%	23%	33%	34%	44%	39%
Slechte zaak	11%		3%	0%	1%	2%	4%	9%	9%	8%	10%	14%	32%
Weet ik niet	6%			0%		2%	2%		2%	2%	2%	8%	4%

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50). Overige partijen komen niet in de tabel voor omdat minder dan 30 waarnemingen zijn gerealiseerd.

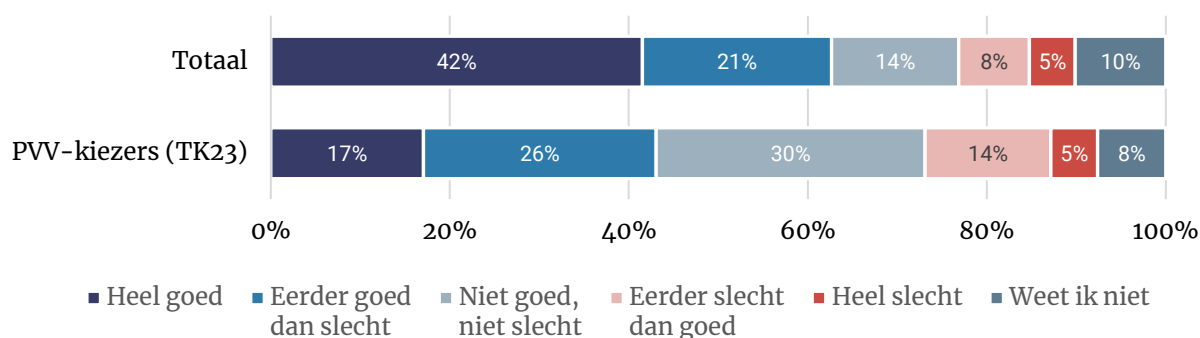
3.2 Nextit en PVV

Hoewel PVV-kiezers dus kritisch staan tegenover het EU-lidmaatschap, zagen we in ander recent Ipsos I&O onderzoek¹⁴ dat PVV-kiezers niet massaal achter een vertrek uit de Unie (Nextit) staan. Uit dat onderzoek bleek dat 39 procent van de PVV-kiezers bij een referendum zou stemmen om in de EU te blijven; 45 procent zou stemmen voor een vertrek (de rest zou niet stemmen of weet het niet).

Vrijdag 5 april presenteerde de PVV haar verkiezingsprogramma voor de Europese Unie en daaruit bleek dat de partij – in tegenstelling tot eerdere jaren – nu niet meer pleit voor een Nextit.¹⁵ De PVV zegt: "Intensieve economische samenwerking is in ons belang" en "We zullen keihard werken om de unie van binnenuit te veranderen."

We vroegen kiezers wat zij hiervan vinden. Vier op tien kiezers (43%) die in november 2023 PVV stemden vinden het (heel) goed dat de partij afstand doet van het Nextit-standpunt. Een beduidend kleiner deel (19%) vindt dat niet goed tot slecht, velen staan er neutraal tegenover (30%).

Figuur 3.2: Wat vindt u ervan dat de PVV niet meer pleit voor een Nextit (het verlaten van de EU door Nederland)? Basis: allen (2.138) en kiezers die bij TK23 PVV stemden (n = 433).

Kiezers die nu zeggen PVV te stemmen bij de Europees Parlementsverkiezingen denken er net zo over (zie tabel 3.2) (45% positief, 24% negatief). Onder kiezers van bijna alle andere partijen is de stemming over deze switch van de PVV nog positiever.

Tabel 3.2: Wat vindt u ervan dat de PVV niet meer pleit voor een Nextit (het verlaten van de EU door Nederland)? Basis: allen (2.138)

	To-taal	Volt	NSC	CDA	GL-PvdA	VVD	D66	CU*	BBB	PvdD*	SP*	PVV	SGP*
Goed	63%	85%	88%	84%	81%	80%	77%	76%	75%	63%	60%	45%	43%
Neutraal	14%	4%	6%	5%	9%	8%	7%	15%	10%	13%	13%	29%	19%
Slecht	13%	4%	4%	10%	7%	6%	14%	3%	13%	15%	18%	24%	22%
Weet niet	10%	7%	2%	2%	4%	6%	2%	6%	2%	8%	10%	2%	16%

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

¹⁴ Ipsos I&O i.o.v. Binnenlands Bestuur (april 2024): *De Europese Unie, burgers en lokale bestuurders: een verstandshuwelijk – Ipsos I&O (ioresearch.nl)*

¹⁵ Zie: *PVV presenteert Europese kandidatenlijst, pleit niet meer voor nextit (nos.nl)*

Als we kiezers vragen hun partijvoorkeur toe te lichten, wordt Nexit of het standpunt van de partij op het EU-lidmaatschap door PVV-kiezers vrijwel niet genoemd. Het verminderen van de macht van de Europese Unie en het vergroten van de Nederlandse soevereiniteit zijn wel redenen om op de PVV te stemmen – naast het strenge immigratiestandpunt van de partij.

Kiezers die nu Forum voor Democratie zouden stemmen noemen wel meermaals de Nexit als reden om op FvD te stemmen. Zij stemden echter ook in november 2023 al op FvD.

“Immigratie vermindering en minder bemoeienis van Europa.”

- Zou voor EP op PVV stemmen

“De invloed vanuit de EU verminderen en zorgen dat Nederland een soeverein land blijft, waar de Nederlandse politiek het voor het zeggen heeft. En veel minder geld naar de EU. EU als samenwerkingsverband en niet een bewindsvorm. De asielstroom het liefst stopzetten.”

- Zou voor EP op PVV stemmen

“Nexit. Weg met de euro. Baas in eigen land.”

- Zou voor EP op FvD stemmen

“FVD is tegen de EU en als enige voor een Nexit, en die mening deel ik.”

- Zou voor EP op FvD stemmen

4 Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 12 april tot maandagochtend 15 april 2024. Er was geen opdrachtgever. In totaal werkten 2.138 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 86 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.000$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

Ipsos I&O

Ipsos I&O komt voort uit het recente samengaan van I&O Research en Ipsos. Ipsos I&O is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2022). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

Ipsos I&O is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. Ipsos I&O is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.